

Lausunto

26.04.2022

Asia: VN/24927/2020

Lausuntopyyntö uudistettavan lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Huomiot ohjeen yleisestä osasta: luvut 1–3

Vaikutustenarviointiohjeen päivitys on erittäin hyvä ja tärkeä asia. Kaikki toimenpiteet, jotka tähtäävät lainvalmistelun prosessien parantamiseen ja tehostamiseen ovat kannatettavia.

Eryteisesti vaikutustenarviointi on lainsäädännön valmistelussa erityisen tärkeässä asemassa. Sen avulla voidaan analysoida, miten lainsäädäntö vaikuttaa yhteiskunnan eri osa-alueisiin ja minkälaisia kustannuksia lainsäädännöstä aiheutuu. Mitä tarkemmin ja oikeasuhtaisemmin vaikutustenarviointi kyetään tekemään, sitä vähemmän eri toimijoille koituu yllätyksellisiä kustannuksia tai tarpeetonta työtä.

EK:n selvitys vaikutustenarviointineuvoston lausuntojen merkityksestä ja keskeisimmät ehdotuksemme

Vastikään laatimassamme selvityksessä lainsäädännön vaikutustenarviointineuvoston lausuntojen merkityksestä osana lainsäädäntöprosessia nostimme esiin vaikutusten arvioinnin merkityksen ja hyvän vaikutustenarvioinnin tärkeyden. Listasimme myös muutamia kehitysehdotuksia, miten vaikutustenarviointia voitaisiin kehittää jatkossa. Arviointineuvoston roolia osana lainsäädäntöprosessia tulisi laajentaa lisäämällä sen ennakkollista neuvoa-antavaa roolia jo hallituksen esityksen laadinnan aiemmassa vaiheessa ja yhteistyössä lainsäädäntöä valmistelevan ministeriön kanssa. Kaikki hallituksen esitykset tulisi jatkossa saattaa neuvoston arvioitavaksi ja neuvoston resurssit tulisi mitoitaa tämän mahdollistamiseksi, tämä edellyttäisi myös sitä, että vaikutustenarvioinnin roolia ja laatimista tulisi kehittää yleisesti kaikilla hallinnonaloilla. Lainsäädännön arviointineuvoston riippumattomuus on varmistettava vahvistamalla sen asema lain tasolla. Arviointineuvoston toimivaltuuksiin tulisi lisätä mahdollisuus julkaista kielteinen kanta, mikäli lainsäädäntöehdotus sisältäisi sen mielestä olennaisia ongelmia tai mikäli se ei neuvoston

mukaan soveltuisi tarkoitukseensa. Tässä tilanteessa ehdotusta tulisi korjata ja arviointineuvoston tulisi arvioida uusi ehdotus. Mikäli ehdotus ei vielääkään läpäisisi arviointineuvoston seulaa, tulisi hallituksen tehdä erillinen päätös jatkovalmistelun osalta. Arviointineuvoston lausuntojen konkretiaa tulisi paikoin lisätä, jotta lainvalmistelijat ministeriöissä kykenisivät paremmin tekemään ehdotetut muokkaukset. Tarvittavat resurssit edellä mainittujen kehitysideoiden eteenpäin viemiseksi tulisi varmistaa.

Selvityksemme sisälsi myös ehdotuksia lakeja valmistelevien ministeriöiden suuntaan. Ministeriöiden lainvalmistelun laatua tulisi parantaa säännönmukaisesti vaikutusarviointien osalta. Sääntelystä aiheutuvia kustannuksia pitäisi analysoida nykyistä paljon aikaisemmassa vaiheessa ja nykyistä paljon laajemmin. Asianmukainen vaikutusten arviointi tulisi tehdä aina. Lainsäädännön valmisteluprosessissa tulee ottaa huomioon arviointineuvoston prosessi ja valmistelussa tulee varata riittävästi aikaa tehdä niitä muutoksia, joita arviointineuvosto ehdottaa tehtäväksi. Yllättävän usein yritysvaikutuksien arvioinnissa jäävät ottamatta huomioon erityisesti pk-yritykset. Ministeriöissä tulisi panostaa pk-yritysten vaikutustenarviointiin nykyistä enemmän ja arviointineuvoston tulisi korostaa eri kokoisten yritysten yritysvaikutusten arviointien tärkeyttä entisestään.

Huomiot perus- ja ihmisoikeusvaikutuksista: luku 4.1

-

Huomiot taloudellisista vaikutuksista: luku 4.2

Taloudellisten vaikutusten analysointi on vaikutustenarvioinnin yksi olennaisin kohde. Säädösehdotusten vaikutukset valtion, kunnan, kansalaisten, elinkeinoelämän ja muiden kohderyhmien osalta on analysoitava tarkasti, koska taloudelliset vaikutukset säteilevät laajasti yhteiskunnan toimintaan ja toimivuuteen, vakauteen ja kestävyYTEEN. Taloudellisten vaikutusten analyysi tulee olla mukana kaikissa lainsäädäntöhankkeissa niin kattavasti kuin se kunkin hankkeen osalta on tarpeellista. On myös erittäin tärkeää, että yritysvaikutusanalyyseissä otetaan huomioon yritysten kilpailukykyvaikutukset, sekä erityisesti pk-yritysten asema.

Yritysvaikutusten arvioinnista

Yritysvaikutusten arviointia käsittelevä kappale on hyvä ja siinä on monipuolisesti ja melko laajasti käsitelty niitä kokonaisuuksia, jotka ovat olennaisia ja tärkeitä yritysvaikutusten arvioinnin tekemisessä. Juuri yritysvaikutusten arvioinnin tasoon ja laajuuteen on vaikutustenarviointineuvostokin kiinnittänyt useissa lausunnoissaan huomiota. On lisäksi hienoa huomata, että ohjeessa nostetaan myös esiin pk-yritysten erityinen asema yritysvaikutusarvioinneissa.

Vaikka yritysvaikutusten arvioinnin tekemistä ja sen kannalta olennaisia teemoja onkin käsitelty melko kattavasti, olisi ehkä kuitenkin tarvetta konkretisoida enemmän yritysvaikutusten arviointien tekemistä ihan käytännön tasolla. Olisi syytä ehkä syventää ohjeistusta sen osalta, miten arviointia tehdään ihan konkreettisesti esimerkiksi sääntelyn vaikutuksien analysoinnilla yrityksen tuottoihin ja kannattavuuteen – miten tämä käytännössä arvioidaan? Samoin tulisi esimerkiksi konkretisoida, miten käytännössä oikeasti arvioidaan lainsäädännön vaikutuksia yritysten kasvuedellytyksiin. Ohjeissa on nostettu esiin varsin monia tärkeitä yritysvaikutusten elementtejä, mutta jotenkin niiden tekemiseen ohjeistaminen jää puuttumaan. Olisi ehkä hyvä pohtia ihan erillisen ohjeen tai oppaan laatimista siitä, miten noiden ohjeiden mukaiset yritysvaikutuksen oikeasti arvioidaan.

Huomiot ympäristövaikutuksista: luku 4.3

-

Huomiot muista ihmisiin kohdistuvista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista: luku 4.4

Keskeiset työelämävaikutukset

Katsomme, että keskeisiä työelämävaikutuksia arvioitaessa tulisi arvioida säädösehdotuksen vaikutukset myös yritysten osalta. Nyt vaikutusarviointi rajautuu tässä yhteydessä vain työntekijöihin. Työntekijän työelämävaikutuksella on todellisuudessa vaikutusta myös hänet työllistävään yritykseen ja tämä pitäisi arvioida myös tässä yhteydessä.

Muut huomiot

Vaikutusarviointiohje on varsin kattava ja siinä on ansiokkaasti ohjeistettu laajasti eri vaikutustenarviointien tekemistä. On tärkeää, että ohjetta on nyt proaktiivisesti päivitetty ja pyritty näin osaltaan edistämään ja kehittämään lainvalmistelun tasoa tällä alueella. Kattava, yksityiskohtainen vaikutustenarviointi tulisi olla aina osa lainsäädännön valmistelua, sen avulla voidaan varmistaa lainsäädännön toimivuutta, taloudellisuutta, tarpeellisuutta kuten myös lainsäädännön ”tulevaisuuskestävyyttä”.

Ylänen Hannu
Elinkeinoelämän keskusliitto EK